

# ČLOVĚK V JESKYNI

## Kostra jeskynního medvěda, kresby Zdeňka Buriana nebo vysavač Karla Absolona v Galerii NTK

**Název výstavy:**

Člověk v jeskyni

**Termín výstavy:**

24. 11. 2021–6. 2. 2022

**Vernisáž:**

23. 11. 2021 v 18:00

**Místo:**

Galerie NTK  
Národní technická knihovna  
Technická 6  
Praha 6

**Koncepce výstavy:**

Milan Mikuláščík a Jana Písaříková

**Vystavují:**

Karel Absolon, Hynek Alt, Marek Audy, Ondřej Basjuk, Zdeněk Burian, Mark Fridvalszki, Jolana Havelková, Vladimír Havlík, Veronika Holcová, Tomáš Hruža, Anetta Mona Chisa, Katarina Kadijević, Jana Kasalová, Adam Kašpar, Marek Kvetán, Jaro Kyša, Šárka Basjuk Koudelová, Pavel Matyska, Vladimír Merta, Roman Muselík, Rafani, Tomáš Ruller, Rudolf Sikora, Hynek Skoták, Miloš Šejn, Lucia Tkáčová, Aleksandra Vajd, Ladislav Vondrák, Adam Směták, Jakub Tulinger, Tomáš Vobořil, Jakub Hons a další

**Odborná spolupráce:**

Petr Kostrhun, Martina Robíčková, Martina Galetová, Vlastislav Káňa

**Poděkování:**

Pavla Komínková, Petra Zachovalová, Jolana Chalupová

**Instalace výstavy:**

Jakub Potůček, Kamil Marcel Hodáček

### Spolupracující instituce:

Moravské zemské muzeum – Ústav Anthropos, Muzeum v Hořicích a Muzeum Blanenska, Moravská galerie, Galerie města Blanska

### O výstavě:

**Galerie NTK** sídlící v budově dejvické **Národní technické knihovny** uvádí svou poslední letošní výstavu s názvem **Člověk v jeskyni**. Oficiální vernisáž výstavy proběhne **23. listopadu 2021 od 18 hodin**. Expozice na více než sedmi stech metrech čtverečních výstavní plochy představuje umělecká díla třicítky současných umělců a umělekýň po boku paleontologických, archeologických a historických muzejních exponátů zapůjčených z Moravského zemského muzea – Ústavu Anthropos, Muzea v Hořicích a Muzea Blanenska.

Koncepci výstavy **Člověk v jeskyni** vytvořila autorská dvojice – **Milan Mikuláščík**, kurátor výstavního programu Národní technické knihovny a **Jana Písaříková**, kurátorka Moravské galerie v Brně a Galerie města Blanska.

Výstava **Člověk v jeskyni** nahlíží fenomén jeskyní a podzemních prostor z nejrůznějších úhlů a platform, **vědeckých i uměleckých**. Jeskyně jsou v ohnisku zájmu různých vědních oborů. Samotnou fyzickou podstatou jeskyní, jejich strukturou a vznikem se zabývá **geologie**, praktickým výzkumem, mapováním, ale také ochranou **speleologie** (s významným podílem amatérských nadšenců). Jako úkryt jeskynních medvědů, hyen a dalších pravěkých tvorů jsou jeskyně častým pracovištěm **paleontologů**. Protože se v mnoha jeskyních od pradávna pohybovali naši předkové, jsou bohatým zdrojem **archeologických** nálezů. Podzemní prostory byly také odedávna velkou inspirací pro **umělce**. Jeskyně fungují jako časové kapsle, ve kterých sedimentují historické nánosy geologického, paleontologického i archeologického charakteru. V prehistorických dobách jeskyně sloužily člověku jako úkryt, obydlí, svatyně, pohřebiště. Moderní doba proměnila útroby řady jeskyní v laboratoře, tajné továrny, vojenské kryty. Důležitou roli hrály jeskyně v historii turismu a mnohé jsou dodnes oblíbeným cílem výletů. Ve vztahu člověka k jeskyním hrály významnou roli mýty, pověsti, pohádky. Jsou to místa dodnes opředená romantickými představami, pověrami.

Prostorové rozvržení výstavy **Člověk v jeskyni** se svou formou hlásí k tradici a estetice renesančních **kabinetů kuriozit** (Wunderkammer, Kunstkammer), pitoreskních předchůdců moderních muzeí. Prostor Galerie NTK je v pestré směsici zaplněn obrazy, sochami, fotografiemi, historickými plakáty a ilustracemi, osteologickými (kostěnými) preparáty ve vitrínách i na podstavcích, replikami archeologických artefaktů, videozáznamy vizuálních i hudebních jeskynních performancí.

*„Naším záměrem bylo zprostředkovat divákům vlastní fascinaci podzemními prostorami a poukázat na množství aspektů, které lze na jeskyních objevovat.“*  
uvádějí kurátoři.

Divácky atraktivní je vzácná **kostra jeskynního medvěda** nalezená před sto lety v jeskyni Výpustek, nebo jiná, tentokrát 3D tiskem vytvořená **replika kostry tzv. Československého jeskynního lva**, který byl paleontology poskládán z českých a slovenských neúplných kosterních nálezů. Menší osteologické exponáty představují

kosti koně a nosorožce ze Sloupských jeskyní, kam si jejich ostatky zatáhly části obyvatelé podzemních prostor – hyeny. Kuriozitou jsou samotné historické vitríny, ve kterých jsou zvířecí preparáty umístěny.

Součástí expozice je také kolekce originálních perokreseb – ilustrací slavného českého paleo-malíře **Zdeňka Buriana** k neméně slavnému románu spisovatele Eduarda Štorcha Lovci mamutů ze sbírek Muzea Hořice. Ta je doplněná raritní Burianovou skicou k rekonstrukci pohřbu velmože v Býčí skále s textovými komentáři archeologa Karla Absolona, zapůjčenou pro změnu Muzeem Blanenska..

Výstava vznikala ve spolupráci s několika významnými muzejními institucemi spjatými s **Moravským krasem**, najdeme zde proto mnoho exponátů souvisejících s touto unikátní přírodní a kulturní památkou a jejím okolím. Za nejvýznamnějšího badatele Moravského krasu bývá považován zmiňovaný **Karel Absolon**. Výstava Člověk v jeskyni představuje množství exponátů z pozůstalosti této legendární postavy moravské speleologie a archeologie ze sbírek Moravského zemského muzea – Absolonovy vlastnoručně kreslené mapy jeskyní, kolekci pozdně secesních a modernistických plakátů určených pro propagaci propasti Macocha a Punkevních jeskyní, unikátní sbírku originálních historických kreseb, akvarelů a kvašů, které vědec na sklonku života shromažďoval pro výpravnou publikaci o jeskyních. Jako úsměvné kuriozity jsou vystaveny také Absolonův **televizor** a **vysavač**.

Kurátoři vysvětlují: *„Televizor, stejně jako vysavač, může být s jistou fantazií vnímán jako metafora jeskyně. Televizní přístroj je přece pomyslnou platónskou jeskyní projektující šálivé manipulativní obrazy, stíny reality. Pytlík v hlubině vysavače zas nápadně připomíná jeskyni jako temnou vnitřní prostor, ve které se ukládá, sedimentuje materiál, zhmotnělý časový záznam.“*

Muzeum Blanenska zapůjčilo dvě olejomalby z přelomu devatenáctého a dvacátého století představující pohled na propast Macochu.

Současní výtvarní umělci a umělkyně se tématu jeskyně chápou různými způsoby. Pro některé jde o velké téma, ke kterému se neustále vracejí z různých stran. Mezi takové, v jejichž práci je jeskyně trvale přítomna, určitě patří malířka **Veronika Holcová**. Veroničiny barvami hýřící obrazy v sobě obsahují prvky lyrizující abstrakce, ale více jsou surreálnými scénériemi zobrazujícími geologické útvary, průrvy, jeskyně, často s opičími či lidskými obyvateli.

Odišnou polohu malířství reprezentuje **Adam Kašpar**. Jeho popisně realistické obrazy a kresby skal, fosilií a dalších geologických útvarů vycházejí z vlastního vědeckého pozorování, aktivního sběru přírodnin a spolupráce s profesionálními geology.

V Praze žijící rumunská umělkyně **Anetta Mona Chisa** v Galerii NTK představuje výsledky svého experimentu, během kterého rozpouští vzorky vápence, kostí a vápenných schránek, aby je nechávala opět nově usazovat a krystalizovat do působivých struktur. Ve spolupráci se Slovenkou **Lucií Tkáčovou** vytvořila Anetta Mona Chisa pro výstavu Člověk v jeskyni také monumentální instalaci, která prostřednictvím plastiky Venuše a vyobrazení jeskyně s negativními otisky lidských rukou tematizuje roli žen v prehistorické i současné společnosti. Jak bylo zjištěno analýzou otisků dlaní, autorkami mnoha prehistorických jeskynních maleb byly ženy. Tento motiv, charakteristický pro jeskynní výmalby, najdeme opakovaně také v díle

**Jany Kasalové** – jak v kombinovaných technikách s použitím kartografických detailů, tak v experimentu s otisky dlaní mateřským mlékem a fosforem.

Prostor v expozici je věnován také akčnímu umění, reprezentovanému řadou dnes již klasických představitelů tohoto média. Je vystaven projekt jeskynních site specific instalací **Rudolfa Sikory**, který vznikly ve spolupráci s J. Kollerem a S. Filkem. Presentovány jsou dvě rané performance **Tomáš Rullera** ze sedmdesátých let, které se odehrávaly v jeskyních Pekárna a Švédův stůl. Ve stejné době se podzemními prostory začal zabývat také **Miloš Šejn**, který na výstavě představuje průřez svých „jeskynních aktivit“ od sedmdesátých let do současnosti. Nejmladší generaci performerů představuje **Katarina Kadijević**. Nutno v této souvislosti zmínit speciální roli jeskyně Pekárna. Ta se totiž, kromě svého nezastupitelného místa v dějinách české a evropské archeologie (byly zde nalezeny údajně nejstarší příklady narativního umění vyryté do koňských žeber) zapsala také jako jeskyně, kterou si za scénu své performance nejčastěji vybírají současní akční umělci.

Mezi vystavující autory je zařazen také speleolog **Marek Audy** s úchvatnými fotografiemi dokumentujícími krásu domácích i zahraničních podzemních prostor, jak je zachytil na svých dobrodružných výpravách.

Pražská expozice Člověk v jeskyni navazuje a rozvíjí stejnojmennou výstavu, která proběhla v létě v Galerii Města Blanska a Muzeu Blanenska. Nejde však o pouhou reprízu. V Praze je výstava významně rozšířena o celou řadu exponátů i nových autorů.

Autoři koncepce, kurátory Jana Písaříková a Milan Mikuláščík k výstavě dodávají: *„Skály, žleby, jeskyně, propasti, propadání, závrtý – tyto geologické útvary nás odedávna fascinují, vyvolávají úžas i bázeň. Obdivujeme na nich nezměrnou sílu, se kterou příroda modeluje krajinu. Tváří v tvář ohromným jeskynním systémům či propastem cítíme vlastní malost a konečnost. Tito mlčenliví svědkové dávné minulosti jsou neutuchajícím zdrojem vědeckého i duchovního poznání. Jsou muzeem i chrámem, laboratoří i místem kontemplace. Můžeme v nich číst jako v knihách. Jeskyně jsou metaforou nitra, mysli, podvědomí, zasutých vzpomínek, matčina lůna, jsou místem existenciálního uvědomění a introspekce, vnitřnostmi země, peklem i věčnou nicotou. Člověk v jeskyni – jeskyně v člověku.“*

**Adresa:**

Galerie NTK  
Národní technická knihovna  
Technická 6  
Praha 6

**Otevírací doba galerie:**

úterý–neděle 10–18 hodin